

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

استاد محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - اضلاع متحده امریکا
۱۶ دسمبر ۲۰۱۰

بیانید پښتو بیاموزیم

گری پښتو او لغتونه

(محواره و لغات پښتو)

۲۷ لوست

(درس ۲۷)

باز هم درس پښتوی ما را با لغات و صورت استعمال آنها در محاوره ها آغاز میکنیم .

این لغات را بخاطر سپرده و چندین بار تکرار کنید تا خوبتر ذهنشین گردد.

- **نغبتل** ، پیچاندن ، چیزی را در میان چیز دگر پنهان کردن ، نهفتن

- غیاث خانه! دغه پیسی دی په دستمال (رویمال) کی بنیه تینگ (کلک) ونغبتته (ونغاره) چی درنه

ورکی نه شی .

در عبارت بالا چند لغت همسان که در شکل املائی متفاوت و در معنی هم یکرنگ میباشند دیده

میشوند. اینک آنها را تحلیل و در جملات مختلف استعمال مینمائیم تا به مفهوم اصلی آنها پی ببریم.

- **دستمال - رویمال :**

دستمال کلمه دریست که آنرا در لسان پښتو هم وسیعاً استعمال مینمایند و هر پښتوزبان به اصل معنا و مدلول آن میفهمد.

رویمال را پښتو زبانان ما بیشتر استعمال مینمایند و هر دو پارچه هائی اند که توسط آنها دست و رو

پاک میشود و اگر احتمالاً آنرا به دری بکار ببندند، همه معنی و مفهوم آن را میدانند.

بخاطر داشته باشیم که این دو لغت را "روپاک و دستپاک" هم میگویند و بزرگتر شان را "جانپاک" میگویند که در دری و پینتو یکسان مورد استعمال دارند.

- تنگ - کلک :

در اکثر موارد این دو لغت در جمله یکسان و یکرنگ استعمال میشوند و هر دو معنای "محکم" را افاده میکنند. اما در جایی که مقصد گوینده و نویسنده "سخت و سفت" باشد از لغت "کلک" استفاده میشود. به این مثالها توجه فرموده و آنها را با خود نیز تکرار کنید:

- ملگریه! ته دغه میز کلک ونیسه چی زه ورباندی ودرپریم او خپلی خبری ووایم (وکریم).

- ملگریه! ته دغه میز ټینگ (الماری ټینگه) ونیسه چی زه خپل کتابونه ورباندی کپریم .

در جملات بالا اگر دقت کنیم هر دو لغت معنای "محکم و استوار" را افاده میکنند. و یا :

- دغه رسی کلکه وتره چی بیا خلاص نه شی.

- دغه رسی ټینگه وتره چی بیا خلاص نه شی.

در جملات بالا "رسی" بمعنای "ریسمان" اسم مفرد مؤنث و مفعول مصدر "ترل" آمده و صفات "کلک و ټینگ" از آن متابعت کرده به اشکال "ټینگه و کلکه" استعمال شده اند.

درست در همچو موارد است که دری زبانان ارجمند متوجه نمیشوند:

۱- صفت را بدون در نظر داشت تعداد- تابع موصوف نمیسازند.

۲- فعل را تابع مفعول نمیکند

برمیگردیم به لغتهای مورد بحث ما:

- دغه لری دپر کلک دی نه ما تیرری اوسپنه هم دپره کلکه ده .

مگر گفته و نوشته نمیتوانیم:

- دغه لری دپر ټینگ دی نه ماتیرری یا دغه اوسپنه ټینگه ده.

به جملات ذیل توجه کنید و فرقههای استعمال این دو لغت را مقایسه نموده و بخاطر بسپارید:

- احمد دپر باغیرته سری دی لکه نرغوندی پخپلو خبرو کلک (ټینگ) ولاړ دی.

- عمر گله ! خویه خپل پتلون ټینگ (کلک) وتره چی بنکته ونه لویری.

- سور گل او لطیف غیری (کشتی) نیولی وی ، نورو هلکانو چیغی وهلی او ویلی یی :

سورگله ! ټینگ شه ورته ، له ملا نه یی کلک ونیسه او په خُمکه (مُحَکَه) یی ووهه (راخپلوه).

گویند ، از گپ گپ میخیزد یا پیدامیشود ، ما هم درجملات بالا به چندین لغت نو برخوردیم که یکی دو تا مهم آنرا تشریح باید کرد.

- نرغوندی :

لغت مرکبست از دو کلمه :

- **نیر** - با کسر نون یعنی مذکر یا مرد یا نر و

- **غوندي** - مانند ، مثل و مجموعاً بمعنای مردانه، مردوار، شجاعانه و ... در محاورات عامیانه بکار گرفته میشود اما در زبان ادبی و مکتوب ازان استفاده نمیشود و عوض آن کلمه **(میرانه)** را استعمال میکنند. یا مثالهای دگر ازین لغت:

تیره غوندي - پندوسکي (توپ) غوندي - لپوه (گرگ) غوندي - خُمري غوندي
- دغه خُمکه لکه تیره غوندي کلکه سوپده هیخ شی په کی نه کرل کیري.

- **نغبنتل - نغارل :**

این دو لغت هم تقریباً معانی یکسان دارند یعنی پیچاندن و پوشاندن اما از لغت **(نغبنتل)** به مقصد گنجاندن و احتواء نمودن نیز استفاده میشود. به این مثالها توجه خواهید فرمود:

- هوا ډېره سره سوپده ، خان په برستن کی ښه ونغاره چې ساره دی ونه شی.

- خپلي پیسي دی په یوه روپمال کی ونغاره چې ورکی نه شی.

- د سمندر خان په خبرو کی ډېر نورشیان هم نغبنتي دي.

در دو جمله اخیر "ادات یا حرف په" به خط درشت نوشته شده و این کار عمداً صورت گرفته تا دری زبانان ارجمند ما که پینتو صحبت میکنند آنرا در نظر داشته باشند که حرف "پ" با ضمه تلفظ میشود هکذا کلمه "پل" را که بعض ارجمندان ما با فتحه یا ضمه یعنی به شکل "پل یا پُل" تلفظ میکنند گرچه از زبان شیرین شان شیرینتر بگوش میرسد و گوشه‌ها را نوازش میدهد، درست نیست و امید است آنرا تنها و تنها با کسره حرف "ب" تلفظ کنند!!!!
تا درس دگر و صحبت‌های دگر خداوند ناصر شما و من الله التوفیق